

ลักษณะนาม

ที่มา: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2558). *ลักษณะนาม*. http://legacy.orst.go.th/?page_id=641

คำชี้แจง

ข้อมูลนี้นำมาจาก **หนังสือลักษณะนาม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พิมพ์ครั้งที่ ๖** เป็นหนังสือที่ประมวลลักษณะนามของคำนามต่าง ๆ ซึ่งคณะกรรมการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้ภาษาไทย แห่งราชบัณฑิตยสถาน ได้พิจารณากำหนดขึ้น เพื่อต้องการให้ผู้ใช้ภาษาไทยทุกคนใช้ลักษณะนามได้ถูกต้อง

๑. การเรียงลำดับคำ

การเรียงลำดับคำ เรียงตามลำดับคำแบบพจนานุกรม คำที่มีความหมายเหมือนกันจะเก็บไว้ด้วยกัน โดยใช้เครื่องหมายจุดภาคคั่นและ เรียงสลับกันไปในตำแหน่งของหมวดอักษรนั้น ๆ โดยแสดงลักษณะนามไว้ที่คอลัมน์ด้านขวา เช่น

กงกระสุน	– คัน
กงเกวียน, กงล้อ	– กง, วง

๒. คำนามที่มีหลายความหมาย

๒.๑ การกำหนดลักษณะนามของคำนามที่มีหลายความหมาย ถ้าทุกความหมายมีลักษณะนามเหมือนกันจะไม่ให้คำนิยามความหมายไว้ แต่ถ้ามีลักษณะนามแตกต่างกันจะให้คำนิยามสั้น ๆ ไว้ในเครื่องหมายวงเล็บหลังคำนามนั้น ๆ เพื่อบอกให้ทราบว่า เฉพาะความหมายที่กำหนดไว้ในเครื่องหมายวงเล็บเท่านั้นที่มีลักษณะนามตามที่ กำหนด เช่น

ดารา	– ดวง
.....	
ตอม่อ (เสาบ้าน)	– ต้น
ตอม่อ (ฐานรองรับสะพาน)	– ตอม่อ

๒.๒ คำนามที่มีความหมายคล้ายกันหรือใกล้เคียงกัน แต่ใช้ลักษณะนามคำเดียวกันจะเก็บไว้ด้วยกัน โดยใช้เครื่องหมายอัฒภาคคั่น เช่น

ศาล; ศาลเจ้า; ศาลเทพารักษ์	– ศาล
----------------------------	-------

๒.๓ คำนามที่มีหลายความหมาย แต่ใช้ลักษณะนามเหมือนกัน จะให้คำนิยามสั้น ๆ ไว้ในเครื่องหมายวงเล็บหลังคำนามนั้น ๆ โดยใช้เครื่องหมายอัฒภาคคั่น เช่น

ชนั้ก (เครื่องแทงสัตว์; เครื่องผูกคอช้าง) – เล่ม

๓. คำนามที่มีลักษณะนามได้หลายอย่าง

คำนามบางคำอาจมีลักษณะนามได้หลายอย่าง ในการกำหนดลักษณะนามแบ่งออกเป็น ๓ แบบ คือ

๓.๑ กำหนดลักษณะนามที่นิยมใช้กันมากไว้หน้าสุดและลักษณะนามอื่น ๆ เรียงตามกันไปโดยใช้เครื่องหมายจุลภาคคั่น เช่น

ไข่ – ไบ, ฟอง, ลูก

.....

โคม (ชนิดต่าง ๆ) – ดวง, ไบ, ลูก

๓.๒ กำหนดลักษณะนามแตกต่างกันตามสภาพที่เป็นอยู่ โดยใช้เครื่องหมายอัฒภาคคั่น เพื่อบอกให้รู้ว่าลักษณะนามนั้น ๆ แม้จะเป็นลักษณะนามของสิ่งเดียวกันแต่ก็มีความแตกต่างกันตามสภาพ เช่น

ชี้น, ฝ้าชี้น – ฝืน; ต้ว, ถูง

หมายความว่า ชี้น หรือ ฝ้าชี้น ถ้ายังไม่ได้ตัดเย็บลักษณะนามใช้ว่า ฝืน แต่ถ้าตัดเย็บแล้วใช้ลักษณะนามว่า ต้ว หรือ ถูง

ปิ่นโต – ไบ, ลูก; เถา, สาย

หมายความว่า ปิ่นโตแต่ละใบ ใช้ลักษณะนามว่า ไบ หรือลูก แต่ถ้านำมาเรียงซ้อนกันแล้วมีเครื่องยึดรวมเข้าด้วยกัน ใช้ลักษณะนามว่า เถา หรือ สาย

บางครั้งอาจให้คำอธิบายสั้น ๆ ไว้หลังลักษณะนามนั้น ๆ โดยใช้คำอธิบายไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ เช่น

ระนาด (เครื่องเป่าพาทย์ชนิดหนึ่ง) – ลูก (ลูกระนาด); ฝืน (ลูกระนาดที่ร้อยเข้าเป็นชุด); ราง

๓.๓ กำหนดลักษณะนามตามขนาด ความกว้าง ความยาว ปริมาณ น้ำหนัก หรือรูปแบบที่ใช้งาน โดยระบุว่าเป็น “เรียกตามลักษณะ” หรือ “เรียกตามลักษณะหรือลักษณะบรรจุภัณฑ์” แล้วให้ยกตัวอย่างลักษณะนาม เช่น

ทอพีพี – เรียกตามลักษณะหรือลักษณะบรรจุภัณฑ์ เช่น เม็ด อัน ห่อ แบ่ง

หรือกำหนดทั้งลักษณะนามทั่วไปและลักษณะบรรจุภัณฑ์ เช่น

ด้าย – เส้น; เรียกตามลักษณะหรือลักษณะบรรจุภัณฑ์ เช่น กลุ่ม เข็ด ใจ หลอด
 ผม – เส้น; เรียกตามลักษณะ เช่น กระจุก ปอย
 ฉลองพระเนตร – องค์กร์
 ฉลองพระบาท, รองพระบาท – ข้าง, องค์กร์; คู่

ในกรณีที่คำนามนั้นเป็นทั้งคำราชาศัพท์และคำนามที่ใช้ได้ทั่วไป จะกำหนดลักษณะนามไว้ทั้ง ๒ อย่าง เช่น

พระขรรค์ – องค์กร์; เล่ม (ถ้าใช้ทั่วไป)

๔. คำนามที่เป็นคำรวม

คำนามที่เป็นคำรวม เช่น ขนม ผลไม้ ดอกไม้ จะกำหนดลักษณะนามรวมไว้โดยไม่แยกออกเป็นชนิดย่อยตามนามของสิ่งเหล่านั้น แต่ถ้าลักษณะนามของชนิดย่อยมีเพิ่มขึ้นหรือแตกต่างไปจากที่กำหนดไว้ในลักษณะนามรวม ก็จะตั้งคำนามของชนิดย่อยและกำหนดลักษณะนามที่เพิ่มขึ้นหรือแตกต่างออกไปจาก ลักษณะนามรวมไว้ที่ลำดับคำนั้น ๆ เช่น

ขนม – เรียกตามลักษณะ เช่น ขึ้น อัน แผ่น ตัว;
 เรียกตามภาชนะที่บรรจุ เช่น ถ้วย ชาม
 ขนมครก – ฝา; คู่
 ขนมจีน – จับ, หัว

 ไข่นกกระสา (ขนม) – ลูก

 ซาลาเปา – ใบ, ลูก

๕. คำนามที่เป็นคำราชาศัพท์

คำราชาศัพท์ที่เก็บไว้ส่วนใหญ่เป็นคำราชาศัพท์ที่ไม่ได้เกิดจากการเติมคำว่า “พระ” หน้าคำนาม และมักจะใช้เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์เท่านั้น ส่วนคำราชาศัพท์ที่เกิดจากการเติมคำว่า “พระ” หน้า

คำนามทั่ว ๆ ไป มีเก็บไว้เป็นส่วนน้อย ทั้งนี้เพราะเห็นว่า คำนามที่เป็นคำราชาศัพท์ ส่วนใหญ่จะมีลักษณะนามเป็น“องค์” ยกเว้นที่กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น เช่น

ฉลองพระเนตร	- องค์
ฉลองพระบาท, รองพระบาท	- ซ้ำง, องค์; คู่

ในกรณีที่คำนามนั้นเป็นทั้งคำราชาศัพท์และคำนามที่ใช้ได้ทั่วไป จะกำหนดลักษณะนามไว้ทั้ง ๒ อย่าง เช่น

พระขรรค์	- องค์; เล่ม (ถ้าใช้ทั่วไป)
----------	-----------------------------

หมายเหตุ: สำหรับลักษณะนามทั้งหมดตามหมวดอักษร ก - ฮ สามารถคลิกดูรายละเอียดได้ที่เว็บไซต์ของสำนักงานราชบัณฑิตยสภา http://legacy.orst.go.th/?page_id=641